

הקשר שבין חג הסוכות לחנוכה

שמעון עווד כהן

א. הקדמה

ב. קווי הדמיון בין חג הסוכות לחנוכה

1. במקרא

2. בתלמוד

3. בהלכה

4. בספר מקבים

5. בספרות החסידות

ג. יחס אומות העולם לקידוש החומר

1. דין ודברים עם אומות העולם לעתיד לבא

2. חומר ורוח בתרבות יוון

ד. חנוכה – ניצחון אמונת השילוב את גישת הניתוק

ה. הנקודה המשותפת לחג הסוכות ולחנוכה

ו. סיכום

נספח

א. הקדמה

שגרת החיים מונעת מאיתנו לעתים לשים לב לפרטים מעניינים. על אחד מפרטים אלו ניתן למנות את המשותף שיש לחג הסוכות, שהוא רגל מן התורה, ולחנוכה, שהוא מועד מאוחר שנקבע ע"י תז"ל.

לא נגזים אם נאמר כי הקשר שבין מועדים אלו זועק למי שאך מתבונן להקבלות הקיימות ביניהם.

במאמר זה נשתדל לראות את קווי הדמיון המשותפים למועדים אלו לאורם של מספר מקורות, ולפענח את מהות הקשר ביניהם.

ב. קווי הדמיון בין חג הסוכות לחנוכה

במקורות שונים ומגוונים ניתן למצוא קווי דמיון משותפים לחג הסוכות ולחנוכה. נציג כמה דוגמאות לכך ממקורות אותם חילקנו ע"פ נושאים.

1. במקרא

חנוכה, לא כחג כי אם כפעולה – חנוכה בית המקדש, מוזכרת בספר מלכים.

המקרא מתאר את הבית אשר בנה שלמה ל-ה':

”ותשלם כל המלאכה אשר עשה המלך שלמה בית ה...”¹, ”ויקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראל בירח האיתנים בחג הוא החדש השביעי”², ”זיעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבא חמת עד נחל מצרים לפני ה’ אלוקינו שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום”³.

לפי פסוקים אלו משמע כי חנוכת בית המקדש הראשון נערכה בסמוך לחג הסוכות. יש לציין כי באותה השנה בה חנכו את הבית הראשון לא צם עם ישראל ביום הכיפורים. עובדה מפתיעה זו מובאת בגמרא (מו”ק ט.) :

”אמר ר’ פרנך אמר ר’ יוחנן אותה שנה לא עשו ישראל את יום הכיפורים, והיו דואגים ואומרים שמא נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה. יצתה בת קול ואמרה להם כולכם מוזמנים לחיי העולם הבא”.

מפרש רש”י על אתר (ד”ה לא עשו) :

”לא עשו ישראל יום הכיפורים: לפי ששבעת ימים שלפני סוכות כל יום עשו שמחה ומשתה, דכתיב: זיעש שלמה בעת ההיא את החג שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום”³.

וכן מופיע במדרש תנחומא (פרשת שלח הוספה סי’ יז) :

”לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה האלוקים את מעשיך”⁴ – מדבר בשלמה בשעה שבנה בית המקדש ושכללו, מה עשה? עשה שבעה ימים חנוכה, וחזר ועשה עוד שבעה ימים של חג, ושכחו לעשות יום הכיפורים והיו מצירים. אמר ר’ יצחק יצתה בת קול ואמרה: לך אכול בשמחה לחמך וגו’³.”

מקורות אלו מלמדים אותנו כי חנוכת בית המקדש הראשון נחוגה ברציפות עם תגיגת חג הסוכות באותה השנה שבה הסתיימה בניית הבית, ניגע בכך בהמשך.

2. בתלמוד

הסוגיה התלמודית העוסקת בדיני חנוכה נמצאת במסכת שבת⁵. הגמרא עצמה, אגב משאה ומתנה בהלכות החנוכה, מדמה ומקשרת כמה מדיני החנוכה לדינים השייכים לחג הסוכות.

א. הדוגמא הראשונה לכך נמצאת באחד מהסברי שיטת בית שמאי לסדר

הדלקת הנרות (שם כא):

”תנו רבנן: מצוות חנוכה נר איש וביתו. והמהדרין – נר לכל אחד ואחד. והמהדרין מן המהדרין – בית שמאי אומרים: יום ראשון מדליק שמנה, מכאן ואילך פוחת

1. מלכים א, ז, נא.

2. שם, ח, ב.

3. שם, ח, סה.

4. קהלת ט, ז.

5. כא : – כד.

והולך. ובית הלל אומרים: יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך. אמר עולא: פליגי בה תרי אמוראי במערבא, רבי יוסי בר אבין ורבי יוסי בר זבידא. חד אמר: טעמא דבית שמאי – כנגד ימים הנכנסין, וטעמא דבית הלל – כנגד ימים היוצאין. וחד אמר: טעמא דבית שמאי – כנגד פרי החג, וטעמא דבית הלל – דמעלין בקודש ואין מורדין.”

סוגיה זו עוסקת במחלוקת בית הלל ובית שמאי בדבר הדלקת נרות ההידור. לדעת בית שמאי סדר הדלקת נרות ההידור הוא בגדר "פוחת והולך" – ביום הראשון מדליק שמונה נרות עד ליום האחרון בו מדליק נר אחד. מנגד סוברים בית הלל כי גדר סדר ההדלקה הוא "מוסיף והולך" – ביום הראשון מדליק נר אחד עד ליום האחרון בו מדליק שמונה נרות.

סברת בית שמאי מקושרת לחג הסוכות שכן לשיטתם סדר ההדלקה פוחת והולך, לפי הסבר מאן דאמר השני, כנגד סדר הקרבת קרבנות הפרים בחג הסוכות אשר גם הם פוחתים והולכים במשך ימי החג.

ב. בדוגמא השניה הגמרא (שם כב.) פושטת בעיה בעניין סוכה ע"י דין השיך

לחנוכה:

”בעו מיניה מרבי יהושע בן לוי: מהו להסתפק מנויי סוכה כל שבעה? אמר להו: הרי אמרו, אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה. אמר רב יוסף: מריה דאברהם! תלי תניא בדלא תניא, סוכה – תניא, חנוכה – לא תניא. דתניא: סככה כהלכתה, ועיטרה בקרמים ובסדינין המצויירין, ותלה בה אגוזים אפרסקין שקדים ורמונים ופרכילי ענבים, ועטרות של שבלים, יינות (של) שמנים וסלתות – אסור להסתפק מהן עד מוצאי יום טוב האחרון של חג, ואם התנה עליהן – הכל לפי תנאו. אלא אמר רב יוסף: אבוהון דכולהו דם.”

בסוגיה זו רואים אנו כי ר' יהושע בן לוי פוטר בעיה בנושא הסוכה – האם מותר להשתמש בנוייה במשך ימי החג, מתוך הלכה השייכת דווקא לדיני החנוכה – אסור להנות מאור נרות חנוכה; כלומר כשם שאין לבזות את מצוות נר חנוכה ולהשתמש תשמיש של חולין באורה, כך אין לבזות את מצוות נוי סוכה ולהשתמש בה כל ימי החג.

ג. הדוגמא האחרונה מופיעה אף היא באותו מקום:

”נר של חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה – פסולה כסוכה וכמבוי.”

אף כאן רואים אנו שמשווה הגמרא בין דין נר חנוכה ובין דין הסוכה - כשם שאין לבנות סוכה גבוהה עשרים אמה, כך אין להניח נר חנוכה בגובה זה.

3. בהלכה

גם בהלכות המעצבות את דמותן של המועדים ניתן למצוא קווים משותפים,

כגון:

שני החגים בני שמונת ימים.

בשני החגים גומרים את ההלל.

בשני החגים מודגש מעשה היציאה מהבית: בחג הסוכות יש לצאת מהבית אל הסוכה, בחנוכה יש להדליק את הנר ברשות הרבים מתוך לבית. הצד השווה בין הלכות אלו הוא פרסום הנס.⁶

4. בספר מקבים

ציון מעניין נמצא בספר מקבים (מקבים ב, פרק י, ה-ז) בדבר אופן חגיגת החנוכה לאחר הניצחון על היוונים:

”וביום אשר טומא המקדש ביד נכרים ביום ההוא היה טיהור המקדש בעשרים וחמישי בחודש ההוא הוא כסלו: ויחגו את שמונת הימים בשמחה כחג הסוכות בזכרם את רעותם לפני זמן מה בחג הסוכות בהרים ובמערות כחיות השדה: ועל כן בענפי עץ אבות ובענפי הדר וב[כפות] תמרים בידיהם הודו לאשר הצליח בידם לטהר את מכוננו.”

במקור זה מובלט הקשר שבין המועדים. לפי הכתוב בו את חנוכה הראשון אשר נחוג מיד עם הניצחון חגו המקבים במשך שמונה ימים ועם ארבעת המינים כחג הסוכות. הטעם לכך הוא שהיה באופן חגיגה זה משום תשלום עבור חג הסוכות אשר לא יכלו לחגוג אותו באותה השנה בעטיין של הקרבות.

זה המקום להזכיר כי בעוד שחנוכת הבית הראשון נחגגה בסמוך לחג הסוכות כפי שראינו, הרי שהמקבים חגגו בעת חידוש חנוכת הבית את חג הסוכות.

5. בספרות החסידות

השפת אמת⁷ מרחיב בעניין הקשר שבין חג הסוכות לחנוכה. בראשית עיסוקו בנדון דידן מביא את דברי אבי זקנו הלומד על ידי דיוק בדברי המשנה כי הארת שמחת חג הסוכות נמשכת עד לחנוכה. לאחר מכן מרחיב את רעיון הקשר שבין המועדים תוך הצגת המשותף שביניהם:

”אא”ז מו”ר ז”ל הגיד כי חז”ל רמזו במשנה⁸: ’מחג ועד החנוכה מביא ואינו קורא’, ולא אמרו ’עד כ”ה בכסלו’ רק לרמז כי שמחת החג מאיר עד החנוכה עכ”ל. ומסתמא בשעת הנס ממש היה הישועה בכח הארת החג כי כל תהלוכות השנה בכח הג’ רגלים. וסוכות הוא ח’ ימים מן התורה ואין רגל אחר כמוהו, לכן חנוכה תיקנו כעין חג הסוכות; ולכן יש בו מהדרין, כמו בסוכות ’הדר בעינין’⁹. וגם הנס נעשה ע”י הכהנים, וענני הכבוד¹⁰ בזכות אהרן¹¹. ולכן בני בינה קבעו שמונה ימים,

6. להרחבה - ראה ספר ”בית ישי” להרב שלמה פישר, ח”א, סימן כח, עמ’ רו.

7. שפת אמת לחנוכה, שנת תר”מ.

8. ביכורים פרק א, משנה ו.

9. ע”פ בבלי סוכה, כט:.

10. לזכרם מקיימים אנו את מצוות סוכה, עיין שו”ע סימן תרכה, סעיף א.

כעין החג... וביום האחרון שנקרא 'זאת חנוכה' קורין בו פרשת בהעלותך כי יום האחרון כולל כל הימים, כמו שמיני עצרת מאסף כל ימי החג, כן בחנוכה. ופרשת 'זאת חנוכת המזבח' הוא כן, שמקודם כתב פרט הקרבת כל נשיא ואח"כ הכלל, כמו כן 'בזאת חנוכה'. וע"י שהוא יום האחרון קשה עלינו פרידות הימים טובים לכן משאיר יותר הארה על כל השנה ומתעורר בו נרות המנורה כנ"ל".

בהמשך הדברים כותב השפת אמת כי לא בכדי קיים דמיון בין חג הסוכות לחנוכה, אלא מפני שחנוכה הוא הארה מדרבנן לרגל מן התורה:

"חנוכה ופורים הם הארות מרגלים. רק הג' רגלים המפורשים בתורה הם תורה שבכתב, ויש נגד זה ג"כ רגלים מתורה שבעל פה. והם אורות המקבלים, כדמיון אור הלבנה שהיא מאור החמה כידוע. כן על ידי כוחן של בני ישראל בקבלתם היום טוב כראוי, נשאר מכל יו"ט רשימה בכנסת ישראל. ובכח זה הוציאה כנגדן רגלים אחרים. וחנוכה הארה מחג הסוכות, ופורים מחג השבועות. ומחג הפסח מקוים אנו להיות עוד¹² כמ"ש: 'כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות'¹³. ובמקום אחר פרשנו רמז בפסוק: 'אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח'¹⁴, שהם בחינת חנוכה ופורים. שהקרנות אינם גוף המזבח, רק הארות המתפשטים והם בחינת חנוכה ופורים. והבין".

דברי השפת אמת מחדדים את השאלה איתה פתחנו את המאמר. ניתן להבין מהו הקשר שבין חג השבועות לבין פורים - חג השבועות הוא חג מתן תורתנו, ועל פורים נאמר כי "הדור קיבלוה בימי אחשורוש"¹⁵. כלומר קבלת התורה היא החוליה המקשרת בין מועדים אלו. גם הקשר שבין חג הפסח ויום העצמאות ברור - שניהם מסמלים חרות ולאומיות. אך יש להבין מהו הצד השווה בין חג הסוכות לחנוכה אשר בגינו "חנוכה הארה מחג הסוכות" כדברי השפת אמת. לשם מתן תשובה לשאלה זו נעבור לנושא אחר - יחס אומות העולם למצוות היהדות אשר יש לקיימן בעזרת פעולות גשמיות.

ג. יחס אומות העולם לקידוש החומר

1. דין ודברים עם אומות העולם לעתיד לבא

במסכת עבודה זרה (ב. - ג. :) מתואר באריכות משא ומתן עתידי בין הקב"ה ובין אומות העולם בדבר אי רצונם בקבלת התורה ואי קיומן ז' מצוות בני נח:

11. כמו שמובא במסכת ראש השנה (ג.).

12. בעולם הישיבות הציוניות מקובל לפרש זאת על יום העצמאות.

13. מיכה ז, טו.

14. תהילים קיח, כז.

15. בבלי שבת, דף פח...

"דרש ר' חניא בר פפא ואיתימא ר' שמלאי: לעתיד לבא מביא הקב"ה ספר תורה ומניחו בחיקו ואומר למי שעסק בה יבוא ויטול שכרו. מיד מתקבצין ובאים עובדי כוכבים בעירבוביא... אמר להם הקב"ה: במאי עסקתם? אומרים לפניו: רבש"ע, הרבה שווקים תיקננו, הרבה מרחצאות עשינו, הרבה כסף וזהב הרבינו, וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה. אמר להם הקב"ה: שוטים שבעולם! כל מה שעשיתם – לצורך עצמכם עשיתם" וכו'.

לאחר מכן שואלם הקב"ה מדוע לא קיבלו את התורה. עונים הגויים שהרי לא כפה עליהם הר כגיגית, כמו שעשה לעם ישראל לשם כך.

"מיד אומר להם הקב"ה: הראשונות ישמיעונו... ז' מצוות שקיבלתם היאך קיימתם?".

לבסוף מבקשים אומות העולם:

"תנה לנו מראש ונעשנה. אמר להן הקב"ה: שוטים שבעולם! מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, מי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת? אלא אף על פי כן, מצווה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה... מיד כל אחד [ואחד] נוטל והולך ועושה סוכה בראש גג, והקדוש ברוך הוא מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז, וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא, שנאמר (תהילים ב, ג): 'ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבתימו'".

אפשר להסביר כי לא בחינם ניתנת מצוות סוכה כבחינה לאומות העולם, ולא בחינם אינם עומדים בה. מצוות סוכה מסמלת את דגם המצוות אשר עיקר קיומן אינו בטכסים מטאפיזיים המאופיינים ברצון להינתק מהעולם הזה, אלא במעשים גשמיים של יום - יום. ניתן לראות זאת היטב בלשון פסיקת ההלכה בנוגע למצוות סוכה (משנה תורה להרמב"ם, פ"ו מהלכות סוכה, הלכה ה):

"כיצד היא מצות הישיבה בסוכה, שיהיה אוכל ושותה ודר בסוכה כל שבעת הימים בין ביום בין בלילה כדרך שהוא דר בביתו בשאר ימות השנה, וכל שבעת הימים עושה אדם את ביתו עראי ואת סוכתו קבע" וכו'.

וכן (שם ה"ו):

"אוכלין ושותין וישנין בסוכה כל שבעה בין ביום בין בלילה".

אופן זה של עבודה רוחנית בעזרת אמצעים גשמיים, של קבלת שכר משמיים אודות עיסוקים ארציים או במילים אחרות רעיון קידוש החומר, בלתי ניתן לתפיסה אצל אומות העולם וממילא אינו מקובל עליהם כפי שמתארת הגמרא במסכת עבודה זרה¹⁶.

16. להרחבה – ראה נספח.

2. חומר ורוח בתרבות יוון

אי אפשר לומר כי ביוון שללו את העיסוק ברוחני, ההיפך הוא הנכון. ביוון ידעו להעריך ואף דאגו לעודד פיתוח ושיכלול עניינים שברוח.

מפירות חלק זה של תרבות יוון נהנים עד ימינו: כולם מכירים את חוקי פיתגורס וארכימדס, הנדסת המישור נוסדה ופותחה על ידי אוקלידס וחבריו, הידיעות באסטרונומיה התרחבו בימי שלטון יוון, רופאים גדולים הוציאה יוון מתחת ידיה דוגמת גלינוס¹⁷ והיפוקרטס, וכמובן תאוריות פילוסופיות רבות מאפיביוני¹⁸ אפלטון, סוקרטס ואריסטו נלמדות עד היום באוניברסיטאות ברחבי העולם.

יחד עם זאת ידוע כי פן הרוח היווה רק צד אחד במטבעה של התרבות היוונית. מנגד פותחה ביוון גם ההתעסקות בעומק החומריות: לצד האפיביון הוקם הגימנסיון¹⁹, איצטדיונים רבים נפרשו ברחבי האימפריה היוונית, תחרויות ספורט בסגנונות אולימפיים התקיימו בהם, קרבות האבקות מעורטלים נערכו לעין כל, גלדיאטורים לחמו ברחבי קוליסאומים ועוד רעות חולות כגון תחרויות יופי ושאר פולחני גוף הופצו מיוון וגלילותיה.

טעות היא לחשוב כי חומר ורוח שמשו בערבוביה בתרבות יוון. ביוון נערכה הפרדה מוחלטת בין ענייני הרוח לבין עיסוקי החומר והגוף.

הדבר הגיע עד לכדי כך שמסופר על אחד מהמורים לפילוסופיה ביוון שמצאווה תלמידיו בשעת קלקלתו. משנשאל לפרש הדבר ענה: "מהנדס אינו חייב להיות משולש". כלומר עצם העיסוק במושכלות, לשיטת חכמי יוון, אינו סותר נהנתנות פרועה. אלא שכל דבר בעיתו - בזמן הפעלת השכל יש להתמקד בחכמה הנלמדת ולהתנהג לפי אמות המידה המוסרית המתאימה לאותה עת. מרגע סיום המאמץ האינטלקטואלי אין הכרח לשמור על המתח המוסרי הגבוה, אלא אפשר לקרוא דרור ליצרים האפלים.

ד. חנוכה – ניצחון אמונת השילוב את גישת הניתוק

מקובל להסביר את ניצחון המקבים את היוונים כניצחון הרוח את החומר. לעיל הוכחנו שאין אמירה זו נכונה, לפי שתרבות יוון לא היתה תרבות שעסקה בחומריות לבדה.

17. אותו, ככל הנראה, מכנה הרמב"ם "ראש הרופאים". ראה: הקדמת הרמב"ם למסכת אבות, הוצאת שילת, עמ' רכח, הערה 2.

18. אפיביון: בשם זה נקראו בתי הספר ללימוד החכמה ביוון העתיקה.

19. בו עסקו בלימוד ענפי ספורט ובפיתוח הגוף.

נכון לומר כי ניצחון זה מציין את ניצחון היהדות המשלבת בעבודת קודשה הרוחנית את העולם הגשמי, את הגישה היוונית המנתקת כליל בין הרוחני והחומרי ורואה בהם שתי רשויות נפרדות.

אפשר להבחין במאבק שבין התזות לנוכת הגזרות שגזרו היוונים על היהודים.
(א) ברית מילה: במצוות ברית המילה אצורה גישת היהדות לצד החומרי בגוף האדם.

בעוד שדתות נבובות, דוגמת הנצרות החשוכה, רואות ביצר המין רק רע ומשבחות את ההנזרות ממנו, הרי שהיהדות נותנת שבח לישובו של עולם עד כדי כך שהמצווה הראשונה שבתורת חיינו היא מצוות פריה ורביה.

עם זאת, על אף היחס החיובי שביהדות לנושא זה, אין בכך משום היתר לעשות בו איש הישר בעיניו. למשל, היהדות רואה באור חיובי קיום יחסי אישות אך גודרת זאת בהלכות: "איסור הביאות האסורות, אזהרה מן הקדשה, וחוב כתובה וקידושין, ועם כל זה לא תהיה מותרת תמיד אלא תאסר בעתות הנידה והלידה, ועם כל זה סייגו חכמינו למעט התשמיש"²⁰, ולקיימו על פי הלכות צניעות, כלומר מתוך קדושה וטהרה.

קדושה זו אשר מאמינה היהדות כי ניתן להחילה על גוף האדם ואף מצווה עליה, אין מאמינים בה גויי הארץ ואינם מסוגלים להבינה ולקבלה. בשל כך הורו היוונים לבטל את מצוות המילה אשר היא דוגמא למצוות אשר תכליתן להעלות חיי חומר לדרגה של קדושה.

(ב) שבת²¹: בעת האחרונה החלה מגמה של צמצום העבודה במשק לחמישה ימים. בימים עברו נתפסה היהדות המחייבת יום מנוחה אחד כדת של עצלנים, ורבות סבלו בשל כך היהודים.

מצוות השבת משלבת בתוכה שני פנים של הקניית קדושה למרכיבים חומריים כשלעצמם. ראשית, מצוות השבת בעצם הגדרתה מלמדת על אמונה בקדושת הזמן כפי שהיא באה לידי ביטוי ביהדות. היהדות גורסת כי ישנם זמנים אשר הם קדושים מעיקרם (כשבתות), וישנם שמתקדשים ע"י העם היהודי (כראשי חודשים). שנית, הציווי הראשי בשבת אשר בו תלוי קיומה או חילולה, הוא השביתה ממלאכה. מכאן שהשכר הניתן לשומר השבת הוא שכר רוחני על חוסר עשייה ועל מנוחה²².

20. מתוך הקדמת הרמב"ם למסכת אבות, הפרק הרביעי. ראה עוד בעניין זה את דברי הרמב"ם בספרו "מורה הנבוכים" (חלק ג, פרק מט, עמ' שצח) הסובר כי אחד מטעמי מצוות המילה הוא החלשת האיבר ע"מ שימעט מתשמיש.

21. בחרנו את השבת כדוגמה, על אף שלמעשה ניתן לתת ככותרת את מצוות קידוש החודש.

22. ראה בעניין זה "עין איה", ברכות ב, פיסקה נט.

גם כאן התקשו היוונים להבליג לנוכח סתירת עיקרון חייהם, ולכן גזרו על היהודים שלא לשמר את השבת.

ג) בית המקדש: דת משה סוברת כי קדושה ניתן להחיל לא רק על אדם ועל זמן, אלא גם על מקום. המקום המקודש ביותר לעם ה' נמצא על הר הבית, וכן פוסק מורנו הרמב"ם: "כל ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות וכו', עשר קדושות הן בארץ ישראל וכו', בית קודש הקודשים מקודש ממנו שאין נכנס לשם אלא כהן גדול ביוה"כ בשעת העבודה"²³. על כן צוונו לבנות את בית הבחירה על הר הבית ולרכז שם את עבודתנו הרוחנית.

היוונים שהיו שותרי יופי, לא רצו להחריב את הבניין המפואר. ומכיוון שלא מסוגלים היו להסכים עם אמונתנו לפיה קדוש המקום, השתמשו בנשק שלשיטתנו יפסול את אפשרות העבודה במקדש וטימאוהו.

גזירות אלו מאפיינות את מאוויי היוונים לבטל את מתנגדי שיטתם, השיטה אשר חרטה על דיגלה את הניתוק המוחלט בין הרוח מהחומר.

ה. הנקודה המשותפת לחג הסוכות ולחנוכה

קעת ברורה מהי הנקודה המשותפת לחג הסוכות ולחנוכה. בשני מועדים אלו מציג עם ישראל לעין כל, בפרהסיה, את אחד העקרונות החשובים המייחדים אותו באמונתו. בשני המועדים ישנה הכרזה כי תורת ישראל איננה רואה את הרוחניות פרודה מהחומריות, וכי אי אפשר לעבוד את ה' במנותק מהעולם הזה. התורה מצווה אותנו לאכול, לשתות, לישון, לחיות חיי משפחה – ובאם חיים על פי ציוויה הרי שמעשים אלו יכולים להחשב כקיום מצווה, קיום רצון ה'.

זאת בניגוד לגויי הארץ אשר אין ביכולתם להבין זאת, ולכן באו לטעון כי יש להפריד באופן מוחלט בין ענייני הרוח לבין ענייני החומר. בחג הסוכות עם ישראל מקיים בפועל את רעיון שילוב החומר עם הרוח, ובחנוכה הוא חוגג את ניצחונו – ניצחון אמונת השילוב את גישת הניתוק.

1. סיכום

במאמר זה עמדנו על הקשר שבין חג הסוכות לחנוכה. נגענו במקורות בהם ניתן למצוא קווי דמיון בין המועדים: במקרא, בתלמוד, בהלכה, בספר מקבים ובחסידות. ראינו את יחסם של הגויים לנושא קידוש החומר לאור האגדתא במסכת עבודה זרה, כפי שהוא עולה מיחסם למצוות הסוכה אותה צוו לקיים.

23. פרק ז מהלכות בית הבחירה, הלכות יב – כב.

עסקנו בגישת תרבות יוון המנתקת בין החומר והרוח, להבדיל מהיחס המאחד ביניהם ומעלה, במצוות מסויימות, פעולות חומריות לדרגה של קדושה לפי האמונה היהודית.

לאור זאת הסקנו כי הנקודה המשותפת לחג הסוכות ולחנוכה היא שבשני מועדים אלו מכריז עם ישראל בפרהסיא את אמונתו היחידאית, אשר לא מנתקת בין החומר והרוח, אלא מצווה לחיות חיי עולם על פי חוקי ה', ולקדשם.

נספח

במאמר נכתב כי אין ביכולתם של אומות העולם להבין כיצד ניתן להחיל קודש על חול. מבחינתם של אלו, כאמור, יש ניתוק מוחלט בין הצד החומרי והצד הגשמי בעולם, ולמעשה רגיל בן נח לראות את חיי מחולקים באופן דיכוטומי.

הרב סולובייצ'יק מטיב לנסח ולבאר את השוני שבין תפיסת העולם היהודית לבין זו של גויי הארץ בסיפרו "איש ההלכה"²⁴:

"ההלכה אינה מבקשת טרנסצנדנטיות שמימית או התנשאות על כנפי רוח מופשט ומסתורי. היא מסתכלת במציאות הממשית והבלתי - אמצעית ואינה מסיחה דעתה ממנה. **אין איש ההלכה קובע תחומים מיוחדים – רשות חיי עולם ורשות חיי שעה** – אלא כלפי לייא, מוריד את הנצח לתוך הזמן. גם כשאיש ההלכה נכנס לבית הכנסת או לבית המדרש, אין הוא מסיע את עצמו מחיי העולם הזה. תפילתו מלאה וגדושה בקשות המתייחסות לצרכי הגוף: רפואה, ברכת השנה, חירות פוליטית, חיים טובים ושלוש, וכן כל כיוצא בהם.

השניות המוזרה המבצבצת ועולה בשאר הדתות מעורה בעיקרה בפילוג רשויות וחילוק תחומים. איש הדת הכללי מציב לפעמים ציונים ומסמן גבולות עולם – עד כאן רשות שמימית-אלוהית-טרנסצנדנטית, מכך ואילך – רשות החיים הארציים, חיי הגוויה. כשהוא עומד בבית התפילה ומתפלל, משתחוה בפשוט ידיים ורגליים על אבני משכית קרות וחוזר על המימרה הישנה *non mea voluntas sed tua fiat* (ייעשה רצונך ולא רצוני), אינו באותה שעה איש העולם הזה, בעל עושר ונכסים, אחוזות ובתי חרושת, הרודה בפרך בפועלים עניים, ושידיו מלוכלכות לפרקים בדם אומללים ושוד אביונים. **תפילה לחד והחיים הממשיים לחד.** לבית הכנסייה הוא בא ברוח נמוכה ובלב נשבר, בכניעה ושפלות יתרה. באווירה דתית, ספוגה ענן קטורת סודית והדי שירת שרפים ומלאכים, הוא פושט את צורתו הגאוונית ואת דמות דיוקנו המוצקת ולובש צורת ענוותן, שפל ברך ושפל רוח – שייף עייל, שייף נפיק. ברם כשיוצא החוצה, לרחוב הרועש והסואן, הוא חוזר לאיתנו – לאנוכיותו הקודמת, השחצנית וההירה, אין מלכותא דשמיא נוגעת במלכותא דארעא אפילו

24. איש ההלכה – גלוי ונסתר, עמ' 24. – צוטט עם דילוגים. ההדגשות אינן במקור.

כמלא נימא. אין זו צביעות או חנופה דתית אלא שניות נפשית מוזרה וסתומה, שאי אפשר לעמוד על תוכה.

אדם הכנסייה ואיש השוק הם שתי רשויות נפרדות, שאין ביניהן כלום. ברם ההלכה אינה מכירה את פלא הפילוג האישי והקרע הרוחני ואינה מבדילה בין האיש העומד בבית תפילה ופולחן לבין בשר ודם הלוחם מלחמת החיים הקשה. היא אומרת, כי האדם עומד לפני אלוקיו לא רק בבית הכנסת אלא גם ברשות הרבים, בביתו, בלכתו בדרך, בשכבו ובקומו".